Contributed by Jurryt, lid Rebel-Amsterdam
maandag, 01 januari 2007 - Last Updated dinsdag, 03 juli 2007

Toen Malcolm X in 1965 werd vermoord zagen de Amerikaanse autoriteiten hem als de gevaarlijkste 'loslopende neger'. Hij was gaan inzien dat alleen een revolutionaire coalitie van alle onderdrukten het aanzien van Amerika definitief kon veranderen. Ook onder blanken wonnen zijn ideeën aan populariteit. Met de opkomst van de militante rapmuziek lijkt hij een postume herkansing te krijgen. Malcolm X wordt een rage, maar ook zijn ideeën winnen opnieuw terrein. Wie was deze man? Een ingekorte en iets verwerkte versie van een artikel dat verscheen in jongerenkrant Rebel.

Naar aanleiding van het tv-programma in 1959, The hate that hate produced, dat ging over de activiteiten van de Nation Of Islam (NOI) waar Malcolm X een hoge positie bekleedde, ontstond grote ongerustheid onder de blanke bevolking. Kranten en weekbladen schreven over "zwarte racisten", "antichristenen" en "een bedreiging van de goede relatie tussen de rassen". Malcolm X reageerde op zijn gebruikelijke cynische manier: "Hier kwam één van de meest kenmerkende karaktereigenschappen van de witte man naar boven... Hij houdt zo van zichzelf dat hij totaal verbijsterd is als hij ontdekt dat zijn slachtoffers het niet eens zijn met zijn ijdele zelfopinie."

Hustler

Malcolm X wordt geboren op 19 mei 1925. Hij wordt door zijn moeder niet echt verwend en zijn vader houdt van klappen uitdelen. In 1931 komt Malcolms vader onder de tram en overlijdt. In 1939 wordt zijn moeder opgenomen, omdat ze, volgens blanke 'welzijnswerkers' gek is, en niet meer de verantwoording kan dragen voor haar kinderen. Malcolm vertrekt naar Boston als hij 15 jaar is. Hij zoekt baantjes, gaat tot diep in de nacht uit, verandert zijn haar en wordt 'wild'. Hij belandt in New York en gaat meteen naar Harlem, het zwarte getto. Het duurt niet lang voor hij begint te dealen, verslaafd wordt aan zo'n beetje alles wat je kunt snuiven, slikken en roken. Hij wordt een echte 'hustler'.

Op zijn twintigste belandt hij in de bak vanwege een lange reeks diefstallen. Samen met twee zwarten en twee blanke vrouwen stal hij een hele reeks huizen van rijke blanken leeg. De zwarte bendeleden krijgen met tien jaar cel een relatief hoge straf, de blanke vrouwen gaan na het betalen van een lage borg vrijuit. Volgens Malcolm werden Shorty en hij (de derde zwarte was ontsnapt) vooral veroordeeld wegens het stelen in samenwerking met "lieve, onschuldige blanke vrouwen".

In de gevangenis moet hij eerst afkicken. Vanwege zijn antireligieuze houding is 'Satan' snel zijn nieuwe bijnaam. Het is in de gevangenis dat hij bekeerd wordt tot de islam en in contact komt met Elijah Muhammad, de leider van de Nation of Islam, de Black Muslims. Hij gaat lezen als een bezetene, een wereld gaat voor hem open. Alles wat voor zijn neus komt leest hij, elk vrij moment wordt benut om te studeren, discussiëren en met het schrijven van brieven naar Muhammad.

Blanke duivels

Als Malcolm eindelijk wordt vrijgelaten begint hij meteen zijn leven te wijden aan de Nation of Islam en met het bestrijden van de 'blanke duivels'. Bij de NOI krijgt Malcolm de X achter zijn voornaam. Dit symboliseert de werkelijke achternaam van de Amerikaanse zwarten, die allen afstammeling zijn van Afrikaanse slaven, wiens namen door de slavenhandelaars uit de herinnering zijn gewist. "Voor mij betekende de X de vervanging van de blanke slavendrijversnaam 'Little' die enkele blauwogige duivels hadden opgelegd aan mijn voorouders."

Mr. Muhammad leert zijn discipelen dat ze de X zullen aanhouden tot God terugkomt op aarde en de werkelijke achternaam terug zal geven. "Broeders en zusters, de christelijke religie van onze blanke slavendrijvers leerde ons dat wij zwarte mensen in de Noord-Amerikaanse wildernis na onze dood onze vleugels zullen spreiden en dat we naar de hemel zullen vliegen. Dit is de blanke christelijke religie die gebruikt wordt om ons zwarten te hersenspoelen! We accepteerden dit! We omhelsden het! We geloofden het! We praktiseerden het! En terwijl wij dat allemaal deden, verdraaide de

blauwogige duivel alleen voor zichzelf zijn christendom, om ons te onderdrukken... om ons te overtuigen dat we later in de hemel zullen komen... terwijl hij nu al geniet van zijn hemel hier... op deze aarde... in dit leven".

De positie van de vrouw was onder de Black Muslims weinig verheven. Malcolm: "Ik hield het in die tijd voor onmogelijk om van een vrouw te houden. Ik had te veel ervaringen met vrouwen die niets anders waren dan geniepig, bedrieglijk en onbetrouwbaar vlees. Ik had te veel mannen gezien die werden geruïneerd door vrouwen. Vrouwen praatten te veel. Om tegen een vrouw te zeggen niet te praten, was hetzelfde als een kip te vertellen dat ze niet moet kakelen. En voor iedereen die in een leidinggevende positie zat, zoals ik, was het ergste dat hem kon overkomen om een slechte vrouw te hebben. Zelfs Samson, de sterkste man van de wereld, was kapot gemaakt door een vrouw die in zijn armen sliep. Zij was degene die hem pijn deed. Ik bedoel, ik had zo veel ervaring." Dat is duidelijk.

Nieuwe identiteit

De ideologie van de Black Muslims kan, naast haar religieuze karakter, gekenschetst worden als 'zwart separatisme': de zwarten moeten zich terugtrekken uit de onderdrukkende blanke maatschappij en een eigen maatschappij opbouwen. In de jaren zestig komt die ideologie echter onder druk te staan met de opkomst van de burgerrechtenbeweging, die de strijd met de onderdrukkers veel frontaler aangaat, en die na verloop van tijd ook bressen in het blanke bolwerk slaat: ook blanken beginnen aan die strijd deel te nemen.

Als president Kennedy in 1963 wordt vermoord verbiedt Muhammad zijn volgelingen daar uitspraken over te doen. Geheel in lijn met het 'zwart separatisme' maakt het niet uit wat in de 'witte maatschappij' gebeurt. Achterliggend speelt ook mee dat de NOI belang heeft bij een goede relatie met de overheid: als de NOI niet meer als kerk wordt erkend moet ze belasting gaan betalen over haar inkomsten. Malcolm X stelt echter dat Kennedy zijn trekken heeft thuisgekregen, omdat hij zich drukker maakte over de muur in Berlijn dan over de muur tussen blank en zwart in de VS. Muhammad reageert door Malcolm voor negentig dagen een spreekverbod te geven. In die dagen trekt Malcolm zijn conclusies: na 11 jaar lidmaatschap stapt hij in 1963 uit de NOI.

Hij begint zijn eigen Muslim Mosque Incorporated en gaat naar Mekka. Als hij terugkomt deelt hij mee dat hij niet meer is als vroeger: hij gaat nu opkomen voor alle onderdrukten der aarde, ongeacht ras. Hij verandert zijn naam in Al Hajj Al Shabazz. Hij reist vervolgens twee keer naar Afrika. Hij ontmoet leiders van enkele net onafhankelijk geworden staten, en ontwikkelt onder hun invloed socialistische denkbeelden. Terug in de VS roept hij bij de verkiezingen op om op de Socialist Workers Party te stemmen. "Communisme is goed, omdat het de vijand van de vijand is." Hij ziet nu ook voor blanken een rol in de strijd, en is niet meer tegen gemengde huwelijken, wat eerder nog als 'verraad' werd gezien door velen.

Het conflict met de NOI loopt steeds hoger op. Met de NOI gaat het slecht, terwijl Malcolm vooraan staat bij protesten tegen het racistische politieapparaat. Hij begint ook - zij het aarzelend - vrouwenrechten te steunen. "Terroriseer je vrouw niet, en wees aardig voor je moeder". Malcolm wordt steeds populairder bij blanke studenten en intellectuelen, en dat ontgaat de Amerikaanse geheime dienst niet. Vooral niet omdat in die jaren de rassenproblemen in de VS hoog oplopen.

"Steunt Moskou Malcolm X?", wordt een steeds vaker gehoorde vraag. Het is Koude Oorlog en de Russen zijn overal. Het einde nadert, en Malcolm weet dat. Zijn huis wordt opgeblazen. Op 21 februari 1965 geeft hij een lezing, en wordt daar door NOI-lid Talmadge Hayer vermoord. Iets te vroeg, want Malcolm X had voorspeld dat hij 26 februari zou worden vermoord...

Citaten van Malcolm X komen uit zijn autobiografie (niet in het Nederlands vertaald). Malcolms

laatste toespraken en interviews staan in By any means necessary.